

Ese de două ori in septemana:

Joi-a si Duminec'a.

Pretiuul de prenumeratiune:

pre anu intregu . . . 6 fl. v. a.
 „ diumetate de anu . . . 3 fl. v. a.
 „ patrariu de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre anu intregu . . . 9 fl. v. a.
 „ diumetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Fóia bisericesca, scolastica, literaria si economica.

Correspondintiele si bani: de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunii „Lumina” in Aradu, cancelarii episcopesca.

Pentru publicatiunile de trei ori, ce contienu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) tacs'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl. era mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrala. — Pretiuul publicatiuniloru se se anticipe.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.**Din Scrierile santului Ioanu Gura de auru.**

Noa omilii despre pocaintia.

Omilia IV.

Despre penitentia si rugatiune.

(Fine.)

3. Acestea le am disu eu atunci catra voi, le dicu si acum si prin voi catra ceialalti. Se imitamu pre santi, cari nici s'au sedusu de intristare, nici s'au mandritu in norocire, precum se intempla acést'a multoru din noi. Nóue ni se intempla ca unor barce (luntri) usióre, cari se incunjura de valuri si se cufunda. Cáci adese, miseri'a carea ne apasá ne-a inundatu si ne-a adusu naufragiu; si déca dupa aceea a venitia. Pentru aceea me ruga se postpunema tóte si ne asiedrema nefetele in cea mai acomodata armonia, ca fiacare din noi sè se mantúiesca. Cáci pana candu acela se afla in aceea, vina reulu care va voi; fia fóme, fia morbu séu calumnia, fia perderea averei, séu alta nenorocire: va fi suportabile si usióra pentru porunc'a domnului si speranti'a in densulu. — Unde sufletulu nu se afla intru o armonia placuta lui Ddieu, acolo acurata chiar si avera de tóte partile, fia prunci, stee gustarea nenumaratoru tesaure: totusi va incareá pre sine mii de plage si grigi. Se nu cercamu deci averea si se nu fugimú de saracia, ci se ne interesamu barbatesce inainte de tóte pentru sufletele nóstre, ca se le putem intogmí cum se cuvine, atátu pentru viétia presenta cátu si pentru caletoria in eternitate. Pentru cá pucinu tempu mai este, si fiacare din noi va trebui a depune ratiuciniú, si candu vomu stá toti inaintea divanului lui Cristosu, incungiurati de faptele nóstre, atunci cu ochii proprii vom vedé aici lacrimel orfaniloru, colo extravagantiel rusinóse, cu cari ne-am petatu sufletele; aici suspinele veduveloru, colo asuprirea celoru lipsiti si rapirea dela seraci; si nunumai acestea, si cele asemenea acestora, ci si ori ce eróre, carea si numai in inima o amu fi comisu; „cáci elu este cercetatoriu cugeteloru si judecatoriuu gándureloru“ ⁶⁾ si éra si „elu esaminéza inimele si rúrunchii“ ⁷⁾ si „fiacarui resplesce dupa faptele sale“ ⁸⁾ Aceste le dicu eu nunumai catra acei'a, cari ducu o viétia in lume, plina de ocupatiuni ci si catra acei'a, cari si-au ridicatu colib'a loru pe munte ca se duca o viétia singurita, fiindcá atari nu numai au se-si pastreze trupurile curate de ori-ce necuratie maculatória, ci si sufletele loru de parte de ori-ce pofta satanica de avere. — Fiindcá apost. Pavelu nunumai pre femei le graiesce ci si pre barbati si intréga biserica, candu dice: ⁹⁾ „cá unu sufletu care are se refema in fetoria, trebuie se fia curat atátu la vergu cátu si la sufletu.“ Si éra si: „Aretati trupurile vóstre ca o trupura curata.“ ¹⁰⁾ Dar cum curata? „Carea nu are péta séu sbareitura.“ ¹¹⁾ Asia a fostu si acele fetiore cu lampele stínse, viergure curate intru adeveru la trupu, dar nu la sufletu. Cáci de si nu le-au debilitatu vre-unu barbatu, le-au desonoratu amórea catra bani. Corpulu loru a fostu curatu, sufletulu loru plinu de impudicia fiindu pline de cugete rele, de iubirea baniloru, de neindurare si mania, de pisma, trandavia, leni si mandria, cari tóte au intunecatú splendóra fetioriei loru. Si pentru aceea dise Pavelu: „ca fetióra se fia santa si dupa trupu si dupa sufletu“ ¹²⁾ si éra si: „ca se ve punu inainte fetióra curata lui Cristosu.“ ¹³⁾ Cáci precum se desonoréza trupulu prin necuratia togmai asia sufletulu prin cugetari vitiose si prin invetiaturi retacite, si se maculéza prin representatiuni si intipuiuri profanate (nesante, necurate). „Cáci cine dice: Eu padiescu fetióra dupa trupu,“ in sufletu inse pismuiscu pre fratele meu, acel'a nu este vierguru, fiindcá macul'a invidiei au nimieitu virginitatea lui. Togmai asia de pucinu este acel'a care se nutresce cu poft'a de onóre, unu verguru, deórace amórea catra reulu altuia, a adusu virginitatea sa la decadintia. Pentru-cá cátu ce a

lasatu ca acésta patima se strebata in sufletulu lui, si-a ruinatu totale virginitatea. Cine uresce pre fratele seu, mai antaiu este unu ucidiatoriu de cátu verguru. Pentru aceea Pavelu afurisesce tóte aceste comuniuni peccatóse, si ne provóca se fimu curati intru acela intielesu, ca adeca se nu primimu nici o cugetare carea este contra castitatiei.

4. Ce se dicemu acum la tóte acestea? Cum vom ajunge la indurare? Cum vom fi mantuiti? Voiescu se spunu; Dati ca cu statornicia se ne rugamu intru inimele nóstre, se ne apropiemu fructele ce resaru din aceea: umilinti'a si blandeti'a, cáci se dice: Invetiati dela mine cáci sum blandu si umilitu cu inim'a si veti aflá odihna sufleteloru vóstre. ¹⁴⁾ Si éra si dice Davidu: Jertfa bine placuta lui Ddieu este Duhu umilitu; inima infranta smerita Ddieu nu va urgisi. ¹⁵⁾

Cáci nanda umilita ci multiamitória. Insémnati-o si tu acést'a fratele meu, si candu te ataca vre-o nenorocire neasteptata si ti-urmediá vre-o intristare nu luá refugiu la ómeni, nici te uitá dupa ajutoriu pamentescu, ci inaltia-te — nebagandule tóte in seama, — in spiritulu teu pana la mediculu sufleteloru. Fiindcá numai acel'a póte se vindece inimele care pre tóte le-a facutu, si pre a fia carui'a a creatiu o si cere scie tóte faptele nóstre. ¹⁶⁾ Elu scie calea catra consecuti'a nóstra, elu póte misicá inim'a si inpróspeté sufletulu. Déca elu nu adasta inimele nóstre, este totu ce ne vine dela ómenii zedarnicu si indesiertu, precum de alta parte candu ne adasta Ddieu si ne mangaia, nemicu, nici cátu de pucinu ne póte stricá, — *gatésca-ne ómenii mii de neplaceri; pentru-cá intarindu elu colum'a inimeloru nóstre, nime le va poté clatiná.*

Dupa ce scimu acum aceste, iubitoru, se ne luamu refugiu la Ddieu, care singuru póte si voiescu a pune capetu suferintieloru nóstre. Pentru-cá voindu a ne rugá pentru ceva de ómeni, trebuie mai antaiu se ne intórcemu catra portari, se cercamu lingusitori si se facemu unele cái. La Ddieu cu totul altmintre se intempla. Elu primesce rugarea fora intermediatoriu si o asculta fora spese si bani. Tu trebuie numai se strigi in inim'a ta, se versi lacrimel, se mergi pre calea óbla si ai castigatu. Candu rugamu pre unu omu de ceva, ne tememu adese ori, ca óre care dintre inimici, unu pretenu a lui, séu órecare contrariu séu altulu va alarmá discursulu si va deflectá dreptulu, ci la Ddieu acésta susptiune este imposibile. Pentru-cá candu voiescu a cere dela mine vre unu daru, dice elu, vin'o singuru candu nu te intempina nime, ad. striga intru inim'a ta fora a miscá budiele; cáci elu dice: „Intra in camar'a ta, inchide usi'a si te róga tatalu teu celare ascunsu, si Tatalu teu celu ce vede in ascunsu va dá tie la aretari.“ ¹⁷⁾ VEDI CE ONÓRE PRESTE MESURA! Candu tu te rogi catra mine, dice elu se nu védia nime; candu inse eu te onorezu, aducu tóta lumea marturia respilatirei tale. Deci se stamu tare pre langa aceste: se nu ne rugamu spre a ne lasá vediuú, nici contra inemiciloru, si nici se-i prescriemu modululu ajutoriului. — Cáci daca spunemu aparatoriloru si plenipotentiatoriloru nostri la o judecatória lumésca chiaru numai relatiunile nóstre ér modululu aparerii lu-lasamu cu totul la dispositiunea loru, cu atát'a mai vertosu voimú trebui se procedemu astfelu facia cu Ddieu. I-ai descoperitu dorerea tá si ti-ai spusu patim'a? Nu-i prescria cá cum se-ti ajute fiindcá elu scie togmai aceea ce este pentru tine bunu. Dara se dau multi, cari rugandu-se ceru mii de lucruri, si dicu: Dómne! da-mi sanatatea corpului, duplicarea averei mele, resbuna facia cu inimicu! Ci tóte acestea suntú fórté nebunesce. Pentru aceea aceste tóte sunt de a se lasá din rugatiune, si a dice ca si vamesiulu: „O! Ddieule fi induratoriu mie peccatosului;“ si elu scia cum se-ti ajute. — Cercati, dice elu, mai antaiu imperati'a lui Ddieu, si celelalte tóte se voru adauge voue. ¹⁸⁾ Se urmamu dar, iubitoru cu zelú si umilinti'a, invetiaturele cele intielepte, si ca si acel'a se ne batemu piep-

⁶⁾ Evr. 4. 12; ⁷⁾ Ps. 7. 10; ⁸⁾ Math. 16. 27; ⁹⁾ I. Corint. 7. 34;¹⁰⁾ II. Cor. 11. 2. ¹¹⁾ Efes. 5. 27; ¹²⁾ I. Cor. 7. 34; ¹³⁾ II. Cor. 11. 2;¹⁴⁾ Math. 11. 29; ¹⁵⁾ Ps. 50. 19. ¹⁶⁾ Ps. 32. 15; ¹⁷⁾ Math. 6. 6.¹⁸⁾ Math. 6. 33.

tulu si vomu dobandi aceea de ce ne rugamu. Daca inse ne rugam plini de mania si ura, ne vomu afla la Ddieu ca unu obiectu alu dispretului si urei. Se ne infrangemu simtirile, se ne umilim inimele si se rugam pentru noi insine si acei a cari ne-au vatematu. Pentru-ca daca voiesci a castigá pre judecatoriu, ca elu se ajute sufletului teu, tóte sta de laturea ta, nu lu-chiamá nici candu contr'a adversariului teu, fiindcá acestu judecatoriu, are datina ca acelui'a este mai aplicatu si asculta rugatiunea, care se róga pentru inimici si cari nu-si aduce aminte de vatamari, si care nu este inversiunatu asupra adversariului seu. Si cu cátu mai vertosu facu acést'a, cu atát'a si Ddieu se ridica asupra lor, daca nu se intoreu spre pocaintia. —

5. Cautati deci, fratiloru, ca se nu ne maniemu indata candu ne vatama cineva, si se cademu in intristare, ci se ne purtam cu inteieptiune si se acceptamu asistinti'a Domnului. Séu nu ne-ar poté Ddieu prestá cele bune inainte de ce ne rugam noi? Nu ni-ar putea dá o viétia fora de tóta dorerea si ne rugam noi? Ci amendóue le face din dragoste catra noi, cáci pentru ce lasa ca se vina asupra nóstra amaritiune si nu indata ajutoriu? Pentru-ce? Pentru-ca cu diliginti'a se meditam in cugetulu nostru, se ne ceremu ajutorulu lui, se ne luam refugiu la elu si cu statornicia se ne rugam de asistinti'a lui. Pentru aceea vinu dorerile corpului, pentru aceea lipsele (uscatiunea ital. scarezzad ela ricolta) recolte rele, de acea fometi, ca in aceste amaritiuni se ne alipimu de densulu si asia prin suferintiele temporali se ajungemu viétia eterna. — Asia dara se multiamimu lui Ddieu si pentru calamitati, lui, care in diferite moduri promovéza mantuirea si fericeirea sufletelorú noastre. Daca din intemplané, ómenii au aretatu catra noi vre-o binefacere, si daca mai tardiu chiaru contra vointiei nóstre i am vatematu — ne imprósca (cu cuvinte), urgisescu si ne arunca indata binefacerea astfelu cátu multi ar dorí acum se nu fi primitu acea binefacere. Ddieu inse nu face asia. Din contra; daca si dupa binefaceri este desonoratu si vetamatu elu inca se justifica si si-dá socoteala inaintea acelor'a, cari l'a vatematu, candu dice: „Poporulu meu, ce-tiam facutu tie.“¹⁹⁾ Ei nu voiéu a-lu numí Ddieu, dara elu nu incetá a-ii numí poporulu seu. Ei au fostu abdisu dela domni'a lui, elu inse nu se lapedá ci-ii tractá ca pre ai sei, si i trasa la sine cu cuvintele: Poporulu meu, ce am facutu voué? Ti-am fostu dóra spre greutate, dice, molestu, si apasatoriu? Acést'a nu o poti tu dice nici decátu si daca, ar fi si fostu acést'a totusi nu ar fi trebuitu se te opu asia de tare inversiunandu-te cáci „unde este fiulu pre care tatalu seu nu lu-cérta?“²⁰⁾ Ci nici acést'a o putem dice. Si érași la altu locu: ²¹⁾ Ce gresiele au aflatu parinti' vostri intru mine? Acésta intrebare este mare si démna de admiratu cáci prin aceea voiesce a dice: Ce am peccatuitu eu? Astfelu vorbesce Ddieu catra ómeni: ce am peccatuitu? Asia ceva nici servii nu suferu dela stapanii lor. Si elu nu dice: „ce am peccatuitu eu contra vostra,“ ci in „contra parintiloru vostri?“²²⁾ Ci nici acést'a veti póte dice, cá dóra aveti inaintea ochiloru inimiciti'a venita dela parentii vostri, cáci nu am datu protoparintiloru vostri ansa, a se plange preste prevedinti'a mea; nu i am lasatu nici in lucruri mari, nici in mici. Si elu nu dice: Ce nedreptate au avutu parentii vostri intru mine, ci, ce au aflatu? Au cercatu in delungu si multi ani si-au datu mare ostenéla, in tempulu domniei mele ca se afle si nu au aflatu eróre. Din tóte acéste, ne vomu luá refugiu la elu, si in tóta intristarea vomu cercá mangaierea lui, in ori-ce pusetiune nefavoritória, salvarea si charulu lui, si in ori-ce ispita, vomu implorá ajutorulu lui. Cáci ori cátu de mare se fia nenorocirea, elu tóte le póte ridicá si schimbá. Dara nu numai acéste, ci indurarea lui ne va dá tóta siguranti'a si poterea, onórea adevérata, sanetatea corpului si inteieptiunea sufletului, speranti'a firma si grati'a de a nu peccatú asia iute. Se nu cartimú ca servii cei nemultiamitori, si se nu ne jalumú asupra Domnului, ci se i multiamimu pentru tóte lucrurile, ér peccatulu contra lui, se-lu tienem de uniculu reu. Si daca vomu nutri facia de Ddieu atari sentieminte, nu ne va ajunge nici bóla, nici miseria, nici intristare, nici lipsa nici altu ceva ce se numera intre calamitati ei cu statornicia vomu gustá o desfátare adevérata si curata, si vomu fi partasi bunurilor venitórie prin grati'a si iubirea Dlui nostru I. Cristosu carui impreuna cu Tatalu si Spiritulu santu se cuvina onórea, acum totudeuna si din éternu in éternu. Amin.

Cum trebuie a invetiá pe copii carte.

Un'a din cestiunile ce m'a preocupatu necontenitu de vr'o siesse ani este acea d'a afía midloculu-celu mai niméritu, celu mai bunu spre a invetiá pe copii a cugetá, a vorbí bine, a scrie si a citi. Preoccupatu de acést'a nu m'am multiamitu numai cu lectur'a diferitiloru pedagogi asupra acestei importante cestiuni; ci am cautatu se experimentiedi insu-mi asupra fia-carui modú séu pro-

cedura d'a invetiá pe copii carte pentru ca se me incredintiedi prin mine insu-mi despre modulu celu mai bunu. Calea percursa pentru atingerea acestui scopu a fostu lunga si plina de dificultati! De cáte ori, in cursulu acestei cai n'am strigatu: am gasitu dar amagire, cáci pe data probam ca'i lipsesce inca multu spre a fi numai *bunu*, necum *celu mai bunu*. In urm'a acestoru peripetii am ajunsu acolo, de unde plecascem mai nainte d'a incapé pe manele dascaliloru am ajunsu a con statá cá modulu celu mai bunu d'a invetiá pe copii carte este celu intrebuintiatu de mama spre a-mi deslegá limb'a spre a me face se vorbescu si se cunoscu lucrurile, de prin, prejurú-mi.

Si in adevéru nimicu mai naturalu, nimicu mai usioru ca modulu, ca manier'a cu care mam'a buna invetiá pe copilu a pronunciá primele vorbe si a cunosce lucrurile ce-lu imprejura. Socotescu cu totulu de prisosu a reproduce aci convorbirea mamei cu fiinti'a ce alaptédia; cáci, toti amu vedutu o mama, o socia séu o sora in asemenea positia. — Voi dice inse aci cáte-va vorbe asupra manierei ce se intrebuintéda de mama si de ceialalti ómeni ai casei asupra unui copilu care deja a inceputu se vorbéscu. Pre unu copilu de es. de doi, trei ani cu ce-lu in tretienemú noi tóta diu'a?

Éca cu ce. Fia-care din familia i damu lucrurile celu mai curióse, etc., si-lu lasamú se le *intórca*, se le *sucésca*, se le *pipae*, se le *essamedie*, cu unu cuventu se le *sintia*. Dupa acést'a spunemú si numele lucrului dicendu-i: vedi, Mitica, ast'a este *clopotu*, astu-laitu este *cutitu*, *palaria*, etc. etc. Apoi lu-intrebamú si pe densulu se ne repete numele lucrului ce i l'am spusu si asia urmamú pana ajungemú acolo cá, la etatea de 5, 6 ani copii sciu vorbi mai despre tóte lucrurile ce le au isbitu simtirile, adeca pe care le au pipaitu, le-a auditu. La antea vedere acésta instructiune materna *se pare* fora nici o ordine, dar tocmai aci este ordinea, cáci ea, instructiunea materna, urmédia natur'a si natur'a insasi este ordinea incarnata. Afara de acést'a la inceputu instructiunea materna *pare* restrinsa intr'unu cercu prea micu. Dar déca n'ar fi ast-felu s'ar contradice, n'ar fi conforma naturei, cáci copilulu dintru'n-teiu navendu judecata matura nu póte intielege totu felulu de cunoscintie, d'acea, numai dupa ce elu cresce, se mai largesce si cerculu instructiunei materne, si déca mam'a n'ar avé alte griji, alti copii mai mici si déca ar avea o instructiune mai distinsa, atunci inca unu anu-doi ar trebui si copilulu ar sci totu ce-se invetiá in clasele primáre. Nenorocire inse cá mamele de ordinaru nu sciu carte, dar si acele cari sciu sunt ocupate cu ingrijirea d'ale casei si cu crescerea altoru copii mai mici; d'acea, pe copilulu ajunsu la etatea de 5, 6 ani ilu dá pe man'a dascaliloru.

Mergendu copilulu la scóla, in loculu surisului si blandetii mamei sale, in loculu amabilitatii si buneii vointie din partea celoralti ómeni ai familiei, in scóla, gasesce mai adese-ori unu tigrú séu celu pucinu unu judecatoru pretentiosu care punendu o cartein mana ilu dá inséma unui monitoru. Monitorulu spune mecanicu numirile semne — loru adica dice: a, be, ce, de, e, fe séu ef, ghe, he seu has, je, ka, le seu el, me seu em, etc. etc. obligandu si pe noulu venitú a repetá papagalicesce dupa densulu pana candu acest'a ajunge cu multa munca a invetiá *numirile* literiloru (semneloru) ér nu *sunetele* lora. Totu ast-fel se urmédia dup'acea si cu silabismulu si asia mai departe. Cáte framantaturi de minte pe bietulu copilu ca se póta ghici acele numiri straini urechei si inimei lui! D'acea, urasce pre invetiatoru, urasce cartea si pe ori-cine i vorbesce de carte, si se deprinde a audí si a vedea fora luá aminte, invetiá a repetá vorbe góle fore-a se le intielega; din acésta cauza copii devinu nebagatori de séma, neascultatori, turburatori, lenesi, etc. Pentru ca se scapamú pe copii de acésta nenorocire trebuie se parasimú calea cea ratecitóre si se ne intórcemú la calea naturala, pe care cale urmandu famili'a, am vedutu cá ajunge se deslege limb'a copilului si-lu invetiá o suma de cunoscintie intr'unu intervalu scurtu, pe candu la scóla intr'unu intervalu multu mai mare si intr'o etate mai inaintata, copilulu invetiá mult. mai pucinu. Acésta cale buna s'a numitu de renumitulu Pestalozzi *metodu intuitivu*, adeca calea care duce la dobandirea cunoscintelorú prin simturi (prin auditu, vedere, pipaitu, mirosu, gustu). Spre a ne convinge, déca acestu modulu se póte aplicá séu nu in scól'a primara, este destulu se scimú cá scopulu principálu alu scólei primare trebuie se fia desvoltarea cugetariiú copiloru; va se dica: contiunarea, p'o scara mai mare, a lucrarii incepute de mame. Si acestu scopu scól'a si-lu atinge incependu prin a introduce mai multa lumina, mai multa ordine in ideile capetate de copii d'a casa si invetiandu-ii a si le exprímá bine; apoi suvindu intuitiunii (simtiriloru) loru si alte obiecte, cari studiate din tóte puntele de vedere desvóltá continuu cugetarea si o inavutiesce cu nóue cunoscintie. Dar cari sunt midilócele prin cari scól'a introduce mai multa lumina si ordine in ide-

²¹⁾ Erem 7; . 2. 5.

ile capetate de copii d'acasa, i invétia a si le exprimá bine prin vorbire ii face se castige alte nóue cunoscintie? Aceste midilócesunt totu acelea prin cari copii au capetatu aceste cunoscintie in cas'a parintésca; adeca dupa cum am mai vediutu fia-care din familia aréta copiiiloru lucrurile cele mai curiose, i lasa se le *privésca* se le *pipae* se le *mirósa* se le *sune*, in scurtu se le *sintia*; apoi, le spunu si numele acestoru lucruri si prin repetite intrebari: ce este acésta, ce este cealalta, le desléga limb'a si i face se fixedie prin vorbe cunoscintiele ce si-au castigatu despre lucruri prin *sintiuri* adeca prin *modulu intuitivu*. De óre-ce aceste disese se invederé dia cà singuru metodulu intuitivu se póte aplicá cu succesu in scólele primare, mai remane a spune câte-va vorbe si asupra procedurii scólei. — Am disu cà scól'a, spre a conduce pe copilu mai departe, trebuie sè se serve de aceleasi intrebari de cari s'a servitu si famili'a pana in momentul candu a tramisu pe copilu la scóla; de acea, lectiuni orale facute chiar asupra lucrurilor despre cari copii mai au cunoscintia, inse aceste lectiuni se fia facute in modu intuitivu si intrebatoru éca cu ce se cuvine se intempine scól'a pe copilu la intrarea lui in trena, si numai mai tardiu trebuie a-i p'ésintá lucruri noue. — Acestu modu de prpunere are si beneficiulu a nu mari temerea si sfiéla cu care copii vinu mai adesea la scóla. — Acést'a este tóta art'a invetiatorului: a scí cum se intimpine pe copilu la intrarea in scóla si cum se-lu faca a prinde placere de scóla, apoi se i spuie diferite lucruri simtiuriloru si prin acést'a a-i pune in jocu cugetarea, care cugetare pusa in miscare si dirigiata bine de invetiatoru se desvólta de sine, inbracisidé dia ceriulu si pamentulu, fauré dia ideile, juditiile si *sciint'a* prin care omulu se radica la domni'a pamentului! — Fiindu-cà cugetarea copilului pusa in miscare si dirigiata bine de invetiatoru se desvólta de sine; d'acea e bine sè se scie de toti cà cunoscintiele nu se comunica, nu se desvólta de sine; dacea e bine sè se scie de toti cà cunoscintiele nu se comunica nu se tórna in capulu copiiloru, dupa cum se silesu adi multi invetiatori, ci din contra, *cunoscintiele se dobandescu numai prin lucrarea mintii*, adeca prin *cugetare* (gandire) dupa cum si omulu nu-si póte procurá hran'a vietii decátu prin sudórea fruntii sale. Se deprindemu dar pe scolari a cugetá a se gandi singuri, ca asia ei insesi se-si dobandésca cunoscintiele necesarii despre tóte lucrurile, ér noi, invetiatorii numai se le dirigemu atentiunea si se le indreptamu iteliginti'a; càci altfelu scolarii de voru stá decimi de ani pe bancile scólei, totu nu voru esi perfecti, totu nu voru sci tóte: tota vietí'a este datoriu omulu se invétie si sè se perfectionedie, ér scól'a este datóre numai se-lu pregatésca, pentru acésta invetiatura de tóta vietí'a, si acésta pregatire o póte face scól'a mai inalta, adeca desteptandu in copii cugetarea (gandirea) si aducend'o in stare d'a lucrá prin sine-si si fara imboldire straina.

Déca am disu cà scopulu principalu alu scólei primare trebuie se fia desvóltarea cugetarii in sine, prin acést'a n'am voitu se dicu cà cunoscintiele n'au pretiulu lor, din contra, in scól'a primara trebuie sè se predea elemente din tóte cunoscintiele necesarii vietii omului; d'acea in program'a classelor primare ar trebui sè intre câtu mai multe sciintie reale si sociale, etc; càci mintea umana fora radimulu cunoscintieloru nu póte cugetá. Repetu in sa meritulu invetiaturii nu consta in cantitate ci in calitate: mai bine pucinu si bunu de câtu multu si reu. Se ne simim dar, nu a gramadí multa materia in capulu copiiloru, ci a-ii face se pricepa bine acea ce le damu.

E. D. Balteanu.

VARIETATI.

— *Preasanti'a Sa Dlu Episcopu diecesanu Mironu Romanulu vineri in 1828 a l. c. a plecatu la Sibiu.*

× Consistoriulu metropolitanu pentru a face dispuetiunile necesarie la deplinirea scaunului metropolitanu vacantu se va intruni pe diu'a de 19/31 Augustu a. c. la Sibiu.

□ (*Bibliografia.*) A aparutu de sub tipariu „A dóu'a carte de lectura si invetiatura pentru scólele poporali de I. Popescu.“ Acésta carte scrisa cu multa precautiune si intr'unu limbagiu fluidu si usioru de priceputu este impartita in unuspredice sectiuni, si stá in legatura strinsa cu „Antai'a carte de lectura.“ In cartea antaia, dice autorulu — e datu scheletulu, si in a dóu'a se infacisiadia corpulu. Afora de acést'a cartea mai are si acelu avantaju mare cà invetiachelulu pre langa o lectura plauta póte prin ea trage cunoscintie folositorie din istori'a nationalaistori'a naturala, fisica etc. preste totu partea etica, si posesile frumóse de poetii nostri mai eminenti dau opului amintitu o indóita valóre. Pretiulu unui esemplariu legatu e 80 cr. ne legatu 70 cr. v. a. Atragemu atentiunea conferintieloru invetiatorescu asupra acestei carti pretiose.

* *Unu progresu sciintificu.* D. Elisha Gray din Chicago (Statele Unite) facú decurendu o descoperire din cele mai importante; pana acumu sonorulu se puteau transmite prin telegrafu la o distanta relativu considerabila; astu-felu cineva facendu se vibreze córdele unei vióre pusa in comunicatiune cu unu firu electricu face se vibreze in acelasi momentu si acelea a unui instrumentu de aceasi natura, asiediatu la o distanta de 500 mile si totu in comunicatiune cu firulu; la o distanta mai lunga, fenomenulu nu mai are locu si trebuie a se renói descarcarea electrica. D. Gray a gasitu midiloculu de a face se ajunga sonorile pana la o distanta de 2,400 mile. Mai multi fisici afirma cà acésta e unu mare progresu pentru sciintia, si cà se póte prevedé momentul candu se voru lasá la o parte tóte aparatele conduse cu mana spre a nu se mai întrebuintá decátu vocea, prin midiloculu careia numai se va putea comunicá la distantie mari.

* *Unu succesu chirurgicalu.* Profesorulu Bilbroth, dela Universitatea din Viena, a reusitu de curendu in totulu intr'o operatiune ce se credea pana aci aprópe imposibila. Elu a scosu unu bolnavu merulu lui Adamu si l'a inlocuitu imediatu printr'unu aparatu dupa aretarile sale. Succesulu acestei operatiuni produce o mare sensatiune in lumea invetiata.

[§] Diarulu englesu *Academy* dá nisce detaiuri fórté interesante asupra desvóltareii ce au luat midilócele de comunicatiune in diverse parti ale lumii in acesti siese ani din urma. Intinderea linielor telegrafice a augmentatu dela 57,166 la cifr'a de 77,000 mile geografice, si o linie telegrafica complecta merge acum de la San Francisco, traversandu continentulu americanu, Atlantic'a, Europ'a si Siberi'a pana la gurile fluviului Amu la confinele Asiei orientale si in acelasi timp ramificatiuni diverse se indrépta catra Indi'a, Japonu si Australi'a. Afara de acést'a, dupa calcule positive, 4 milióne de ómeni sunt transportati pe ficare di pe caile ferate si numai pucinu de 300 milióne de scrisori sunt puse in circulatiune anualu, cea ce face 9,400,000 pe di, adeca 100 de scrisori pe secunda.

** A esitu de sub tipariu partea I-a din *Triumfulu crestinitismulu si dictionarul salvatoriloru crestinatatii*, (martirii crucii séu martirologiu,) alu carui prospectu s'a vediutu anulu trecut publicatu in tóte diarele romane d'aici si din Transilvania. Acésta carte contine cunoscintie intinse despre fie-care martiru, precum si evenimentele din seclulu alu III, pana alu XVII-lea, cu 21 gravure. Acésta lucrare, unic'a in limb'a romana, contine 16 cóle in 8°. De vendiare in Bucuresci la librariile Danielopulu, G. Iónide & Comp. (strada Lipsyani si calea Mogosóiei) si la proprietaru, strad'a Cuza-Voda, Nr. 62. Pretiulu 3 lei.

CONCURSU.

1

Pentru primirea eleviloru in fundatiunea Zsiga-iana din Oradea-mare se deschide concursu pe di'a de 8 Septmbre a. c. ca lend. nou.

Cei ce voescu a fi primiti se-si dee recursele sale bine instruate la presedintele senatulu fundationalu, Rd. Simeonu Bica protop. Oradii-mari din care recourse se se póta vede: 1. cà e de relegea gr. or. 2. cà a studiatu in cutare gimnasiu cu calculi eminenti. 3. cà este de parinti seraci, séu póte si orfanu. 4. cà este sanatosu, si oltuitu cu versatu. Apoi in di'a de primire sè se prezenteze in persona naintea senatulu fundationalu.

Oradea-mare 24. Aug. 1874

Senatulu fundationalu.

CONCURSU.

2

Ne presentandu-se recurinti, pentru indeplinirea postulu invetiatorescu. in comun'a Chelmacu, inspectoratulu Lipovei, se deschide nou concursu, pana la 29. Augustu a. c. candu va fi si alegerea.

Emolumintele sunt: 1.) in bani 105 fl. 2.) pentru elisa, sare si lumini 42 fl. 3.) 24 meti gráu 24 meti cucurudiu. 4.) 4 jugere de pamentu aratoriu de I-ma clasa 5.) 12 orgii de lemne din care se incaldiesce si scól'a. 6.) cortelu liberu cu 1/2 jugeru gradina cu pomi si de legumi. 7.) 1/4 jugeru gradina estravilanu si dela inmormentari unde va fi pofitu 40. cruceri.

Doritorii de a ocupá acestu postu, au a-si trimite recur-surile instruite, cu testimoniulu despre absolvarea cursulu pedagogicu, despre essamenulu de cualificatiune, despre studiile pregatitorie, si atestatu despre portarea morala, adresate comitetulu parochialu, la subsemnatulu in Lipov'a. Se cere ca recurintii sè se prezinte in un'a din dumineci séu serbatori in faci'a loculu se-si arate desteritatea in tipicu si cantare.

Chelmacu in 28 Iuliu 1874.

Comitetulu parochialu,

in contielege cu Christoforu Giuchiciu, inspectoru cercualu de scóle.

CONCURSU.

1

Pentru parochia vacanta din Dobresci protop. Lipovii unde e beneficiul preotiescu imbinatu cu celu invetiatorescu se deschide concursu pana in 15. septembrie st. v. a. c. in carea di va fi si alegerea. Emolumintele sunt: unasesiune de pamentu birulu dela 29 numere, stola indatinata.

Ca invetiatoriu 2 jugere pamentu aratoriu, cortelu cu gradina $\frac{1}{2}$ jugeru si dela totu numerulu câte 1 fl. v. a. Parochia de clasa III.

Doritorii de a ocupá aceste posturi se indrama recursurile loru adresate comitetului parochialu a le tramite oficiului protopresviteralu la Lipov'a.

Dobresci 14. Augustu 1874.

Comitetulu parochialu,

Cu scirea mea Ioanu Tieranu, Protop. tractualu.

CONCURSU.

1

Pentru deplinirea definitiva a postului invetiatorescu dela scol'a gr. or. romana din Oradea-mare se escrie concursu pre langa urmatóriele emoluminte:

a.) cortelu liberu. b.) 400 fl. v. a. salariu anuale, solvitu in rate trilarie. c.) 4 orgii de lemne, din cari se incaldiesce si scol'a. d.) venituri cantoralu. —

Doritorii de a castigá acestu postu, suntu avisati a produce testimoniu preparandialu testimoniu de cualificatiune pentru posturile invetiatorescu de prim'a clasa si documentu despre conduita si portarea morala. — Recursurile astfelu instruite si adresate Comitetului parochialu, suntu a se tramite inspectorului cercualu P. D. Simeonu Bica protopresbiterulu Oradii-mari, pana la $\frac{8}{20}$. Septemvre a. c. candu se va tiené si alegerea. Este de insemnatu cumca: intre individii de aceasi calificatiune teologii absoluti, precum si cei carii afara de limb'a romana voru posiede, intre alte limbi, si limb'a serbésca, — voru avé preferintia. — In fine competintii suntu poftiti ca pana la alegere, in o dumineca séu serbatóre, se se presinte in biserica gr. or. din locu ca se-si arate deprinderea in canturile bisericescu si in tipicu. —

Oradea-mare 30 Iuliu 1874.

Comitetulu parochialu,

In contielegere cu mine Simeonu Bica, Protopopulu Oradii-mari ca Inspectoru de scóle.

CONCURSU

1

Pentru parochia din Grosiu protopopiatulu Lipovii se escrie concursu pana in 8. Septembrie a. c.

Emolumintele sunt: Un'a sesiune pamentu, sub nume de biru dela 114. case câte un'a mesura de cucurudiu, si stólele indatinate.

Doritorii de a cuprinde parochia acést'a au a-si tramite recursurile sale, instruate in intielesulu statutulu organicu, Protopresviterulu tractualu D. Ioanu Tieranu, si a se presentá nainte de alegere la biserica, si a cantá. Diu'a alegerii va fi in 8. Septembrie a. c. s. v.

Grosiu, 3 Augustu 1874.

Comitetulu parochialu

Cu scirea mea, Ioanu Tieranu, protop, Lipovii.

CONCURSU.

1

Pentru parochia vacanta din Chisdi'a, ca preotulu se fie odota si invetiatoriu se deschide concursu pana in 14. Septembrie a. c. candu va fi si alegerea. Emolumintele sunt: un'a sesiune de pamentu, biru nu este, stol'a indatinata si intravilanu.

Ca invetiatoriu $1\frac{1}{3}$ jugeru livada, $\frac{1}{2}$ gradina, cortelu liberu, Parochia se tiene de III. clasa.

Doritorii de a fi alesi la acést'a parochia au a-si tramite recursurile sale pana in 8 Septembrie st. v. intitulate comitetulu parochialu — oficiulu protopresviteralu la Lipova.

Chisdi'a 13. Augustu. 1874.

Comitetulu parochialu,

Cu scirea mea Ioanu Tieranu, Protop. tractualu.

Concursu.

2

Pentru postulu invetiatorescu in S. Miaiu-Romanu scol'a noua, se deschide concursu pana in 15 Septembrie 1874. Emolumintele sunt 1.) in bani 150 fl. 2.) meti de grâu 40; 3.) lemne pentru scóla si invetiatoriu 8 stangeni. 4.) pamentu aratoriu jugere 2; 5.) via jugeru $\frac{1}{4}$. 6) cuartiru cu gradina. Doritorii de a ocupá acestu postu sunt poftiti a-si asterne recoursele instruite conformu statutulu organicu pana in diu'a mai susu numita stilisate catra comitetulu parochialu la D. Inspectoru de scóle Dr. Vasiciu in Timisió'a. Pe langa acést'a recurrentii se voru presentá in vreun'a de dumineci séu serbatori in biserica si voru cantá.

Din siedinti'a comitetulu parochialu tienuta in 15 Iuliu 1874.

Comitetulu parochialu.

Cu scirea si invoirea mea Dr. Vasiciu. Insp. de scóle cerc.

CONCURSU

3

pentru parochia vacanta din Caraseu protopresbiteratulu Oradii-mari; emolumintele sunt: pamentu parochialu de 6 cubule — dela 180. de numere câte un'a mesura de bucate in grauntiu, stoalele indatinate si gradina de unu cubulu.

Doritorii de a fi alesi la acést'a parochia, au a trimitte recursurile sale bine instruate, la Protopresbiterulu Oradii-mari — la Oradea mare intitulate comitetulu parochialu din Caraseu: pana in 18 Augustu candu va fi si alegerea. Datu in Caraseu in 14. Iuliu 1874.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine Simeonu Bica Protopres: Oradii-mari.

CONCURSU.

1

Prin decisiunea Venerabilulu Senatu scolariu gr. or. din Aradu dto. 25. Iului a. c. Nro. $\frac{1365}{274}$ scol. dechiarandu-se de vacanta statiune invetiatoresca din comun'a Paniov'a, inspectoratulu Chiseteu, tractulu protteralu alu Hasiasiuului, — pentru deplinirea acestui postu invetiatorescu se deschide concursu pana in 15. Septemvre a. c. v. in care di se va tiené si alegerea.

Emolumintele pentru acestu postu suntu: a.) in bani gat'a 100 fl. v. a. b.) In naturalie: 15 meti de grâu, 15 meti de cucurudiu. c.) 9 orgii de lemne. d.) 2 jugere de livada. e.) cuartiru liberu si gradina de legumi.

Cei ce dorescu a ocupá acestu postu suntu avisati a-si tramite recoursele loru instruate cu testimoniu despre studiile pregitórie; despre absolvirea cursulu pedagogicu, despre depunerea esaminulu de cualificatiune cu succesu bunu si despre purtarea sa morala si politica adresate comitetulu parochialu, la subsemnatulu inspectoru scolariu in Budintiu, pana la defiptulu terminu; dar pana atunci au a se presentá in un'a din Dumineci séu serbatori la s. biserica pentru de a-si aretá desteritatea in tipicu si cantare.

Paniov'a, 10 Augustu 1874 v.

Comitetulu parochialu,

In contielegere cu mine Georgiu Petroviciu, inspectoru scolaru.

CONCURSU

1

Se deschide pentru staciunile invetiatorescu Grosiu si Slatina din protopresviteratulu Tot-varadie, pana la 15 Septem. a. c. Salariile anuali, in bani câte 100 fl.; lemne 12 stangeni pentru scolari si invetiatoriu; fenu 12 centenari, mazere câte 2 mesuri; cortelu liberu cu gradina de legumi. In bucate la Grosiu 12. la Slatina 10 sinice. In jumetate grâu-cucuruzu.

Aspirantii la aceste statiuni recoursele sale dupa prescisele ordinatiuni provediute si adresate catra respectivulu comitetu le voru tramite subscrisulu per Berzova.

Caprutia in 16 Augustu 1874.

pentru comitetele parochiali,
Vasiliu Zorlencianu. Inspectoru cercualu de scóle.